

36. Carbonar (Oix)*Informador:* Jaume Coll i Vila*Edat:* 72 anys*Transcriptors:* J. Veny, L. Pons*Enquestador:* L. Pons*Data:* 22 juliol 1974

36

Carbonar

(Oix)

ə k,əb də ðəstr'als | pik,əβən ləs əlz'inəs | f,ɛjən əls tr'oŋs | m,ɛz u m,ɛnu səɣ,in ləs k'urβəs d əl,a ont i β'i'ə n | pər puɣ'e: | əmpil,a mpr'es || əŋ kəβ'at | əl,ɔ erə | pikəð'o | i f,ɛjən lə: | ləβ,ɔnz əl kərβun'e | b,iə ðə f,e lə pl'asə | əl sət'i'al | i | i ŋ kəβ'at | b'ingə: | əmpil'an | ə: kuməns,an əm l,ɛnə pət'itə | kə s əɟ,usti β'e: | i na f,ɛn lə lə p'ilə | dəf,an əl s'entru | unɣ fur,at əl m'itf | i n,a puɟ'an | i kum 'e | i β,iə p'iləs | k i β'iə | ,astə sət,ant i βujt,antə k'arɣəs | s,ɛn siŋkw,antə s,ariəz ðə fiɟ,antə k'ilus | ə | ,unəs p,iləs kə n i β'iə kə | kust,əβə ðə | də | prə m'iri | kəβ'at | əŋ kəβ,ad b'ingə! | ə: | dəspr,ɛz ðə s,e mpil'at | m,ɛz βe s f'a | m,ɛz βe rəz'ultə | kəβ'at ə: | əj puɟ'əβən: | l əmbəl'um | unə r'aməs | pər k,ɛ: lə t,erə nə s f'iltri | təp,al l əmbəl,um dəl dər'erə | əl əβ,ɔnz lə t'erə || əmb ,unəs pən,erəs əspr'esəs | i ,unə ntər'adə | tod b'əl | pr,ɔ: | iɣwəl,adə pər k,ɛ no j 'azi: | əŋg'anɟ | pər k,ɛ ðə βəɣ,adəz əl ben | si: tr,ɔp pr'im | f,ilt rə pər l'a || i dəspr'es | k,ɔn ɛz əntər'at | b'ingə! | əl əβ,ɔnz | kəl,ali f,ɔk əl s'entru || i ləβ'ɔnz ðumin'a | əl f'ɔk | kə: n,ɔ sə ðəzβ'i | k' n'ɔ | kə β,afi ruð'o | kə β,azi kuɣ'en kuɣ'en | i β'azi || i k,ad 'orə | k'adə | ,orəs k,ɔn am pəs'at | sə li f'ikə βil'adə | əl s'entru | i: lu kə z ɣ,ast es prim,e lu ðə d'intrə | l,ɛnə pr'imə | i k,ɔn: ɟa m,arkə kə β,ɔl turn'a: | dəl'ɔ | kə sə ləβ,ɔn sə furðər'ia | əs t,ornə ðəstəp'a | sə t,orn umpl,i ðə | də βil'adə | ə | də l,ɛnə pik'adə (...) j ,astə kə | kə β,a βəfan ,astə β'af | i ləβ,ɔn rəz,ultə kəβ'o || ,arə kə: si β,e wŋ kwantət'ems | ,ɛz mɔl f,asil d əzɣər'a totə lə lə furn'adə | be pl,uzəz β,ɛnem b'ens | kərβun,e sta l,a trəβəlam m'ol i: || si | t,ɛmz əkump'aɟə: | əl kərβun,e p,əd mənd,a lə f'ɛjə | 'arə | si β,e wŋ k,ɔnt rət'ems | bəɣ'adəs | kum m,ɛs trəβ,a i p'ɔzə | m,ɛz i p'ert | pər k'e | hə! | ,ɛz unə f,ɛjə kə s f,a l intəmp'eri | i 'es | prə | k,ɔn sur b'e | ,ɛz un trəβ,a l kum un 'altr' || se | i ləβ,ɔnz əs kl'a | kɔn ,ɛz əl b'af | kə: ɟ a riβ,at əl f,ɔnzə ðə lə p'ilə | əl f'ɔk | ləβ,ɔn s a ð'ə: || əl əβ,ɔnz β'e: | trəβəj,a ən əl kəl'en | əl əβ,ɔnz | b'ingə | rəskəltəɟ,a kə n d'iwən | əb un rəmp'ins | rəmpin,a lə t'erə | tr,ɛwrə l'əs | lə t,erə ɣr'ɔsə | lu dul'en | i | gurd,a lə p'ols | turn,alə təp'a | i | i ləβ,ɔn na trəɣ,ən kərβ'o | i əl mətəf f'et | tr'ɛwrə | prə turna təp'a | pər k,ɛ si z ðəst,apə ɣ'ajrə | əl'ia | n,ɔ sə n sər,iə ðw'ɛnɟu | i sə m p,ɔ' tr,ɛwr unə pursj'o | duran 'un | un r'atu | i: k,ɔn ɛz ɟ'a k ən tr,et un f,ig də kərβ'o | turn,a təp,a ðə t,erə pər k'e | əl əβ,ɔn sər,iə t,ot um brəz,e l'a ð'inz i: | sə n sə n uβrir'ia | (...) s ,a ðə f,ɛ mb ək,ɛl trəβ'aj | n'aru: | n,anə trəɣ'en | i ðə mən,erə kə z β,a zmurtə,ɛn

36

Carbonar

(Oix)

A cop de destrals picaven les alzines, feien els troncs més o menos* seguint les curves* d'allà ont* hi vien,* per poguer* empilar emprés.* En cabat,* allò era el picador.* I feien la ... llavons* el carboner via* de fer la plaça,* el setial,* i ... i, en cabat,* vinga* empilant, ee començant amb llenya petita que s'ajusti bé i nar* fent la ... la pila, deixant al centro* un forat al mig i nar* pujant i com e... hi via* piles que hi via* hasta* setanta i vuitanta cargues,* cent cinquanta sàries* de xixanta* quilos, ee unes piles que n'hi via* que costava de ... de ..., però, miri, cabat,* en cabat,* vinga!;* eee ... després de ser empilat més bé es fa ... més bé resulta ... cabat* eee ... hei* posaven l'emalum, unes rames perquè la terra no es filtri; tapat l'emalum del darrere, allavons* la terra, amb unes paneres expresses i una enterrada* a tot volt, però igualada perquè no hi hagi enganys,* perquè de vegades el vent, si troba prim, filtra per lla;* i després, con* és enterrat,* vinga!,* allavons* calâ-li* foc al centro* i llavons* dominar el foc que no se desviï, que no ... que baixi rodó, que vagi coguent* coguent* i vagi ... i cada hora, cada hores, con* han passat, se li fica bitllada al centro* i lo* que es gasta és primer lo* de dintre, llenya prima; i, con* ja marca que vol tornar dallò* que se ... llavons* se foradaria, es torna a destapar, se torna omplir de ... de bitllada, ee de llenya picada ... i hasta* que ... que va baixant hasta* baix i llavons* resulta carbó. Ara que si ve un contratemps, és molt fàcil d'esguerrar tota la ... la fornada. Ve pluges, vénen vents. Carboner està allà treballant molt i, si el temps acompanya, el carboner pot mandar* la feina; ara, si ve un contratemps, vegades con* més trebai* hi posa, més hi perd, perquè, he!,* és una feina que es fa a la intempèrie i és ... però, con* surt bé, és un treball com un altre. Sí, i llavons,* és clar, con* és al baix, que ja ha arribat al fonze* de la pila, el foc, llavons* s'ha de ... allavons* ve trebaiar* en el calent, allavons* vinga* rascaltejar,* que en diuen, ab* uns rampins rampinar la terra, treure les ... la terra grossa, lo* dolent, i guardar la pols, tornâ-la* tapar, i ... i llavons* nar* traguent* carbó, i el mateix fet, treure, però tornar tapar, perquè, si es destapa gaire, seria ... no se'n seria duenyó.* I se'n pot treure una porció durant un ... un rato,* i con* és ja que han tret un xic de carbó, tornar tapar de terra perquè allavons* seria tot un braser allà dins i se'n ... se n'obriria ... s'ha de fer amb aquell trebai.* Nar-ho* ... nâ-ne* traguent* i de manera que es va esmorteint el foc que llavons* ja se'n pot treure més. Però has de trebaiar* sempre contra el foc. El trebai* del carboner. I el que empipa és que la nit, a la nit tabé* un hom ha de donar vistes* a ... vaja ... El carboner, mira, con* que hi ha pas ... si ell no talaia,* si la pila es foradés, l'endemà ho

əl f'ɔk | kə ʎəβ,ɔnz zə sə m p,ɔ' tr,ewrə m'es | pr,ɔ əz ðə trəβəjə s'emprə
k'ɔntərə l f,ɔk | əl trəβ,aj ðəl kərβun'e || i l k əmp,ip es kə lə n'it | ə lə n, it təβ,e
un ,ɔm a ðə ðun,a β'istəs | ə: | b'azə | əl kəβun'e ɪ m'irə ɪ kən kə i a p'a | si ,eɪ
no təl'ajə | si lə p,ilə s furð'e | l əndəm,a w trəpər,iə t'ot | tot ɪ t,ot krəm'at |
bəɣ,ədəz ə m,izə n, it un ,ɔm s a ð əls'a j | i n, a j si li kumb,e ðə ðə trəβəj'ari ,a
ðə f'e'u || i s, emprə βəzil,a l f'ɔk | hə | kə l f,ɔk trəβ'aɪi pr,ɔ' kə no f,asi r,es kə
l kərβun,e no β,ulyi 'e? | ɛs k ez 'un ɪ sə ðum'inə pər m,edi ðə lə t'ərə

traparia* tot, tot, tot cremat. Vegades a mitja nit un hom s'ha d'alçar i ... i nar* i, si li
convé de ... de treballar-hi,* ha de fer-ho. I sempre vegilar* el foc, he, que el foc treba-
lli, però que no faci res que el carboner no vulgui, eh? És que és un ... I se domina per
medi de la terra.